

УДК [913:332.135] (477)

Павленко Т.М.

ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНІ РЕКРЕАЦІЙНІ РЕСУРСИ ПОЛТАВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Оцінено історико-культурні рекреаційні ресурси Полтавської області з використанням показника густоти об'єктів на одиницю площі. Розглянуто важливість і особливості подієвих і біосоціальних ресурсів, унікального культурного середовища. Ключові слова: туризм, рекреація, рекреаційні ресурси, оцінка, подієві ресурси, біосоціальні ресурси, Полтавська область.

Оценены историко-культурные рекреационные ресурсы Полтавской области с использованием показателя густоты объектов на единицу площади. Рассмотрена важность и особенность событийных и биосоциальных ресурсов, уникальной культурной среды. Ключевые слова: туризм, рекреация, рекреационные ресурсы, оценка, событийные ресурсы, биосоциальные ресурсы, Полтавская область.

Historical and cultural recreational resources are estimated. The estimation is based on the index of density (number of objects per unit of area). The importance of special events as resources is determined. Biosocial recreational resources and special cultural atmosphere of Poltava region are examined. Key words: tourism, recreation, recreational resources, estimation, events, biosocial resources, Poltava region.

Постановка проблеми. В умовах економічної кризи особливої актуальності набуває пошук нових шляхів соціально-економічного розвитку. Особливо гостро соціально-економічні проблеми постають на

територіях, віддалених від найбільших агломерацій і обласних центрів. Одним із шляхів розвитку території є розвиток туристично-рекреаційної діяльності. А це вимагає подальшого вивчення туристично-рекреаційного потенціалу, можливих шляхів його використання.

Мета. Метою даної публікації є аналіз історико-культурних рекреаційних ресурсів Полтавської області.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретико-методологічні основи дослідження рекреаційних ресурсів викладені в працях О. Бейдика, М. Крачила, С. Коротуна, О. Любіцевої, П. Масляка, В. Мацоли, Я. Олійника, І. Смаля, А. Степаненка. Найновіші публікації з оцінки рекреаційного потенціалу територій областей належать Новіковій В.І., Г.М. Шевченко, М.М. Петрушенко, Ю.В. Шабардіній, О.С. Молнар, О.І. Марченко, В.І. Биркович, Л.І. Дяченко, Д.С. Бондарець, О.В. Тишевській, Ю.С. Кушнірук, Є. Щепанському. Дослідженням Полтавської області займалися О.А. Спориш, Н.М. Тягунова (економічний аспект розвитку туризму), В.В. Шулик (архітектурний аспект). Недостатньо публікацій, в яких би розкривались результати суспільно-географічних досліджень рекреаційних ресурсів Полтавського регіону.

Виклад основного матеріалу. Виділяють три типи рекреаційно-туристичних ресурсів: природні, історико-культурні та соціально-економічні [1]. За Я.Б.Олійником та А.В. Степаненком, *історико-культурні рекреаційні ресурси* представляють історичне та культурне минуле країни, музеї, пам'ятники і пам'ятні місця, пов'язані з головними історичними подіями в житті народу, його культурою і побутом, життям і діяльністю видатних представників науки, техніки, культури, а також унікальні архітектурні та етнографічні об'єкти [2].

Полтавська область має значні історико-культурні рекреаційні ресурси. Згідно з Мацолою І.В., існує пряма залежність між рекреаційною цінністю території та кількістю і якістю пам'яток історії та культури, розташованих на ній [3]. Ми використали методику оцінки, запропоновану вказаним автором (за густотою пам'яток історії та культури на 100 км кв. площі). Оскільки різні території мають різну кількість якісно відмінних історико-культурних пам'яток, необхідно окремо визначити густоту пам'яток найвищого класу (загальнонаціонального та міжнародного значення). За базову основу приймаються показники України, де густота всіх фіксованих пам'яток становить 7,9 одиниць на 100 км кв., а пам'яток загальнонаціонального значення 0,7. Території, де ці показники складають менше 7,9 та 1 відповідно, оцінюються 1 балом, в межах 8-18 і 1-2 – 2 балами, понад 18 та 2 – 3 балами.

Для визначення густоти пам'яток загальнонаціонального значення ми зібрали інформацію щодо наявності і розміщення в Полтавській області

- пам'яток архітектури;
- об'єктів археологічної спадщини;
- об'єктів історичної спадщини ;
- об'єктів монументального мистецтва національного значення,

які заносяться до Державного реєстру нерухомих пам'яток України;
- національних музеїв.

Результати обробки зібраної інформації містяться в таблиці 1

Таблиця 1. Оцінка історико-культурних рекреаційних ресурсів Полтавської області

№ п/п	Райони	Об'єкти загальнонаціонального значення		Об'єкти загальнонаціонального та місцевого значення	
		Густина (од. на 100 км ²)	Бальна оцінка	Густина (од. на 100 км ²)	Бальна оцінка
1	Великобагачанський	0,00	1	6,50	1
2	Гадяцький	0,50	1	10,00	2
3	Глобинський	0,00	1	4,25	1
4	Гребінківський	0,00	1	10,67	2
5	Диканський	0,57	1	9,14	2
6	Зіньківський	0,14	1	6,86	1
7	Карлівський	0,11	1	5,11	1
8	Кобеляцький	0,00	1	5,74	1
9	Козельщинський	0,00	1	6,67	1
10	Котелевський	0,50	1	9,50	2
11	Кременчуцький	0,08	1	18,99	3
12	Лохвицький	0,08	1	9,77	2
13	Лубенський	0,57	1	10,07	2
14	Машівський	0,00	1	5,56	1
15	Миргородський	0,32	1	10,52	2
16	Новосанжарський	0,08	1	7,87	1
17	Оржицький	0,00	1	6,50	1
18	Пирятинський	0,25	1	9,13	2
19	Полтавський	1,80	2	27,97	3
20	Решетилівський	0,00	1	5,50	1
21	Семенівський	0,00	1	6,15	1
22	Хорольський	0,40	1	9,00	2
23	Чорнухинський	0,00	1	10,29	2
24	Чутівський	0,00	1	6,33	1
25	Шишацький	0,25	1	9,88	2

Отже, найбільший історико-культурний потенціал мають території Полтавського та Кременчуцького районів (найвищий бал). Також досить високими є оцінки Гадяцького, Гребінківського, Диканського, Котелевського, Лохвицького, Лубенського, Миргородського, Пирятинського, Хорольського, Чорнухинського та Шишацького районів.

Дана методика оцінки історико-культурного потенціалу не враховує наявність оригінальних підприємств промисловості, сільського господарства, транспорту, наукових та вищих навчальних закладів, театрів, спортивних споруд, етнографічних і фольклорних ансамблів, збережених

народних звичаїв, святкових обрядів тощо. Вимірювання і оцінювання такого роду даних є проблематичним, оскільки не існує законодавчої бази, яка б відокремлювала визначні (оригінальні) споруди від невизначних, визначні святкові обряди від звичайних тощо. Необхідне подальше удосконалення термінології і методики оцінки історико-культурного потенціалу території, яке б дозволило більш точно оцінювати такий потенціал. Вважаємо за доцільне подати інформацію про інші аспекти історико-культурної спадщини. Ми зібрали і проаналізували інформацію про культурно-мистецькі заходи, які проходять на території області. Результати проведеної роботи містяться в таблиці 2.

Таблиця 2. Культурно-мистецькі заходи на території Полтавської області

Назва події	Місце проведення	Специфіка	Рівень, періодичність
Свято козацької Покрови	сmt Велика Багачка	Культурно - мистецьке свято	Обласний, щорічно
«Взяв би я бандуру»	сел. Велика Багачка	свято кобзарського мистецтва на вшанування пам'яті кобзаря Ф.Д. Кушнерика	Обласний, щорічно
«Тарас Бульба»	сел. Велика Багачка	Туристично-мистецький фестиваль козацьких реконструкцій	Обласний, одноразово
"Барви Лесиного гаю"	м. Гадяч	Конкурс з образотворчого мистецтва	Регіональний, щорічний
«Я козачка твоя, Україно!»	с. Землянки, Глобинського району	Свято пам'яті Раїси Кириченко	Обласний, щорічно
"Пісенне джерело"	сmt Градизьк Глобинського району	Культурно-мистецьке свято	Обласний, щорічно
"Гребінчина світлиця"	м. Гребінка	Культурно-мистецьке свято та конкурс читців - гумористів	Обласний, щорічно
„Вечори на хуторі поблизу Диканьки”	сmt Диканька	Спортивно-мистецьке свято	Обласний, щорічно
"Пісні Бузкового гаю"	сmt Диканька	Культурно-мистецьке свято	Обласний, щорічно
Обласне свято писанкарства	м. Карлівка	Культурно-мистецьке свято	Обласний, щорічно
„Дзвонкова криниця"	с. Нижня Ланна Карлівського району	Пісенне свято	Обласний, щорічно
"Козацької слави цілюще джерело"	Козельщинський район	Театралізоване свято	Обласний, щорічно
«Калинове літо на Дніпрі»	м. Комсомольськ	Фольклорний фестиваль	Міжнародний, щорічно
"Квітує,	сmt Котельва	Свято партизанської слави	Обласний,

піснями подвиг прославляй, наш Ковпаківський рідний край"			одноразово
"Кришталеві нотки"	смт Машівка	Фестиваль дитячої творчості	Обласний, щорічно
Національний Сорочинський ярмарок	с. Великі Сорочинці Миргородського району	Свято народної творчості	Всеукраїнський, щорічно
"Осіннє рандеву"	м. Миргород	Фестиваль-конкурс сучасного українського романсу	Всеукраїнський, щорічно
"Прийди, прийди до мене, Неділенько Зелена!"	смт Нові Санжари	Культурно-мистецьке свято	Обласний, щорічно
"Передзвони осені"	м. Полтава	Мистецький фестиваль	Обласний, щорічно
"Створюємо музику"	м. Полтава	Конкурс юних композиторів	Обласний, щорічно
„Різдвяна феєрія”	м. Полтава	Обласний огляд-конкурс вертепів та колядних гуртів	Обласний, щорічно
„Мазепа-Фест”	м. Полтава	Рок-фестиваль	Всеукраїнський щорічно
"Будь благословенна, Покрово!"	с. Щербані Полтавського району	Культурно-мистецьке свято	Обласний, щорічно
„Решетилівська весна”	смт Решетилівка	Виставка майстрів народної творчості	Обласний, щорічно
«Свято веселої мудрості»	с. Веселий Поділ, Семенівського району	Конкурс читців-гумористів на честь дня народження Леоніда Івановича Глібова	Обласний, щорічно
"Осіннє золото"	с. Березова Рудка Пирятинського району	Огляд-конкурс виконавців вокального жанру	Обласний, щорічно
Душі криниця	с. Нові Мартиновичі (Пирятинський район)	Пісенно – мистецький фестиваль на честь Андрія Демиденка	Місцевий, одноразово
„Хорольські зірочки”	м. Хорол	Пісенний фестиваль-конкурс	Обласний, щорічно
"Благословенні ви, сліди мандрівника Сквороди"	смт Чорнухи	Літературно-мистецьке свято	Обласний, щорічно
"Марііна Долина"	Чутівський р-н	Свято пам'яті художниці Марії Башкирцевої	Обласний, щорічно
"Роде наш красний"	смт Шишаки	Огляд-конкурс родинних та сімейних ансамблів	Обласний, щорічно
"Купальські	с. Гоголеве	Фольклорно-етнографічне	Обласний,

ігри"	Шишацького району	свято	щорічно
-------	-------------------	-------	---------

Як видно з таблиці, більшість заходів, що проходять на території області, мають місцевий характер. На нашу думку, кожен із цих заходів за умови правильного просування і розвитку, може набути регіонального або навіть Всеукраїнського розмаху. Ми виділили чотири події, які, на нашу думку, мають найвищий потенціал розвитку (і можуть бути привабливими на міжнародному рівні за умови правильної промоції). Вони в таблиці виділені жирним шрифтом.

Оцінка біосоціальних ресурсів Полтавської області за О.О. Бейдиком - 5 балів, тобто максимальна оцінка (нарівні з Кримом, Київською, Львівською, Одеською, Чернігівською, Житомирською, Вінницькою областями [4]).

Важливим культурно-рекреаційним ресурсом є унікальна атмосфера, унікальне культурне середовище. Унікальність його пов'язана із етнічним складом населення (згідно з переписом населення 2001 р. – 87,6% складають українці), традиційною культурою, мовою та національною кухнею Полтавщини.

На території області поширений Наддніпрянський діалект - основний діалект української мови, з якого й постала літературна мова (із певними узгодженнями з західним діалектом). Це - найархаїчніший діалект. Він, попри зміни у деталях, суттєво не змінився у загальному плані з часів Руси. Невимушену українську мову із характерними особливостями наддніпрянського діалекту, яку можна почути в сільській місцевості, ми вважаємо рекреаційним ресурсом. А курси української мови для іноземців – дієвим способом залучення іноземних туристів до Полтавщини. За прикладом польських колег [5], які пропонують курс вивчення польської мови і культури для іноземців (для яких польська мова є екзотичною). В умовах зростання попиту на нетрадиційний відпочинок, на нашу думку, такий проект мав би попит серед представників інших держав.

Кухня Полтавщини ґрунтувалася на цінностях хліборобської праці, культурі землі й шануванні хліба. Традиційні страви Полтавщини – борщ (зокрема борщ полтавський має свої особливості: подається із куркою і галушками), вареники, горілка, сало, полтавські галушки (яким присвячується пам'ятник у центрі міста). Біля пам'ятника галушці на Соборному майдані щорічно проходить Свято галушки, кулінарний конкурс на приготування найсмачнішої галушки, концерти, конкурси, театралізоване дійство за мотивами творів Івана Котляревського та Миколи Гоголя, виставка «Історія полтавської галушки». Численні ресторани, кафе, готельно-ресторанні комплекси на території області пропонують саме традиційну українську кухню, в якій неодмінно представлені полтавські галушки, що стали візитівкою Полтавщини.

Висновки. Найбільший історико-культурний потенціал мають території Полтавського та Кременчуцького, Гадяцького, Гребінківського,

Диканського, Котелевського, Лохвицького, Лубенського, Миргородського, Пирятинського, Хорольського, Чорнухинського та Шишацького районів. Методика оцінки історико-культурних рекреаційних ресурсів потребує удосконалення. Важливими туристично-рекреаційними ресурсами є подієві, біосоціальні ресурси, особливості культури, мови і традиційної кухні Полтавщини. На такі ресурси багата територія Полтавської області і за умови відповідної промоції саме вони можуть бути дуже привабливими для іноземних туристів.

- 1.Мацола В.І. Рекреаційно – туристичний комплекс України: Монографія (Ін-т регіональних досліджень НАН України; Редкол.: М.І. Долішній (відп. ред.). – Львів, 1997. – 259 с.
- 2.Олійник Я.Б., Степаненко А.В. Теоретичні основи туризмології: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. – К.: Ніка-Центр, 2005. – 316 с.
- 3.Мацола В.І. Рекреаційно-оздоровчо-туристичний комплекс (питання теорії, методології, практики): монографія / Інститут регіональних досліджень НАН України. Редкол.: М.І. Долішній (відп. редактор). – Львів, 1998. – 278 с.
- 4.Бейдик О.О. Рекреаційні ресурси України: Навч.посібник.-К.:Альтерпрес, 2009.-400с.
- 5.<http://www.polishcourse.org/> - міжнародна школа польської мови та культури в Кракові